

Theater

“De zaak uit handen geven doen we per definitie niet”

Acteurskwartet over 25 jaar op de Bühne met Toneelspelersgezelschap STAN

Geen artistiek leider, geen hiërarchie. Bij TG STAN heeft het acteurskwartet zelf de touwtjes in handen, intussen een kwarteeuw lang. “Telkens weer is het zoeken naar een consensus, in het slechtste geval een compromis.”

• Hun wegen kruisten aan het conservatorium in Antwerpen. In 1989 studeerden Jolente De Keersmaeker, Damiaan De Schrijver en Frank Verduyssen samen af. Ze konden zich niet vinden in de koers van de toenmalige gezelschappen. Neen, ze wilden zich niet integreren. En dus richtten ze Toneelspelersgezelschap STAN op. Aanvankelijk samen met Waas Gramser, al besliste zij na enkele producties het gezelschap te verlaten. Sara De Roo voegde zich even nadien bij de groep.

Het acteurskwartet zat van meet af op dezelfde artistieke golfengte. Ze zouden werken zonder regisseur. Het zwaartepunt legden ze bij zichzelf, de acteurs. “Omdat je het begin en einde wil zijn van wat je gaat spelen, je wil het allemaal zelf doen”, zegt Damiaan De Schrijver. “Van het kiezen van het theaterstuk tot het ontwerpen van de affiche. Tot het vinden van de juiste tafels en stoelen. Ja, tot het kopje waaruit je drinkt.”

“Omdat het gaat over interpretatie, de dingen die Damiaan opnoemt”, pikt Sara De Roo in. “Ze bepalen mee het verhaal dat je met een theaterstuk vertelt.” Damiaan knikt. “Het is toch een ander engagement, hoor, wanneer je het begin- en eindpunt van je productieproces bent. STAN heeft geen regisseur, geen artistiek leider, wat betekent dat je voortdurend over alles met z’n vieren een consensus moet vinden. Of in het slechtste geval een compromis.”

Buitenwereld

Aan het Eilandje zitten we op een van de hoogste verdiepingen van een oud pakhuis samen met Damiaan De Schrijver en Sara De Roo, twee van de vier STAN'ers. Het is de thuisbasis van het gezelschap, een ruimte als een huiskamer ook. Straks hebben ze een tekstrepêtitie. Frank Verduyssen en Jolente De Keersmaeker worden verwacht, ook niet-STAN'ers Stijn Van Opstal en Natali Broods zijn onderweg. “Soms halen we de buitenwereld binnen, en soms gaan we als coproductie naar de buitenwereld toe”, zal Sara De Roo later die middag zeggen.

Maar nog eerst even terug naar het begin, naar de tweede helft van de jaren tachtig. Alle aandacht was in de voorafgaande decennia steeds naar de grote ensembles en stadsgezelschappen gegaan. Stilaan kantele dat. In 1990 verving het theaterdecree van Patrick Dewael, toenmalig minister van Cultuur, de voorafgaande verordening uit 1975. Geld werd vrijgemaakt voor jonge gezelschappen en kleine groepen. Aan de vooravond van die omwenteling werd Toneelspelersgezelschap STAN boven

Frank Verduyssen, Jolente De Keersmaeker, Damiaan De Schrijver en Sara De Roo van STAN. Ze werken intussen een kwarteeuw zonder regisseur of artistiek leider. “Van het kiezen van het theaterstuk tot het ontwerpen van de affiche, we willen het allemaal zelf doen.” FOTO BERT HUIJSELMANS

“Bij elke voorstelling wordt de noodzaak om met elkaar rond de tafel te zitten ter discussie gesteld.”

SARA DE ROO
ACTRICE, TG STAN

de doopvont gehouden.

“Aan het conservatorium had mevrouw (*Dora, red.*) Van der Groen steeds meer oud-studenten geëngageerd als docent: Luk Perceval, Ivo Van Hove. Van hen hebben we les gehad. Het was ook de beginperiode van gezelschappen als De Tijd en Blauwe Maandag Compagnie. We drukten er destijds dan wel op dat we ons niet wilden integreren in bepaalde bestaande gezelschappen, maar tegelijk kun je je dus afvragen in hoeverre wij ons nog werkelijk hebben afgezet”, relativeert Damiaan.

Botsende ego's

Met zijn vieren kozen de jonge acteurs een pad dat ze al wandelend zelf vorm gaven. “Ieder heeft zijn dramaturgische kwaliteiten, zijn ethische en esthetische pluspunten. Voor elk van ons zijn die verschillend. En aanvullend, want ieder heeft ook zijn dada's”, zegt Damiaan.

“Dat zorgt soms voor vuurwerk, het zijn ego's die botsen. We hebben uiteraard allemaal onze smaak en tegelijk moet je ook een gemeenschappelijke smaak vinden. Op de koop toe spelen we ook elk anders (*glimlacht*). Maar over een aantal basisregels zijn we het wel eens.” Sara knikt.

Chaotisch en intuïtief

Hoe dat dan precies is zijn weg gaat, met vier op gelijke voet beslissen wat gespeeld wordt en hoe? En dat al minstens een kwarteeuw volhouden? “Dat gebeurt chaotisch en intuïtief.” Sara De Roo zoekt naar de juiste woorden. “Het is proberen om tegelijkertijd rigide en consequent te zijn. Correct en genuanceerd.”

“En omdat je met vier alles zelf bedenkt, word je ook geconfronteerd met je eigen denkfouten. De oplossing daarvoor ligt ook bij jezelf, en dat is alleen maar constructief. In die zin is het ook belangrijk die constellatie af en toe door elkaar te schudden en andere mensen op te zoeken of binnen te halen. Je eigen methodiek wordt ter discussie gesteld, je laar die ook ter discussie stellen. Niet om onderuit te halen, maar om te toetsen en op te frissen. Om die eigen methodiek opnieuw te verwoorden.”

De acteurs delen met elkaar een liefde voor tekst, zowel klassiek als hedendaags werk. In feite is er niets dat ze niet zouden spelen. “Ik kan me voorstellen dat er op een gegeven ogenblik een heel goede reden is om het telefoonboek te spelen”,

“Een klassieke tekst met tijdloze inzichten wordt louter door die uit te spreken geactualiseerd.”

DAMIAAN DE SCHRIJVER
ACTEUR, TG STAN

zegt Sara De Roo. “Het enige wat wij per definitie niet doen, is de zaak uit handen geven. Verder is zowat alles mogelijk.”

Elk van hen heeft weliswaar zijn voorkeuren. Sara heeft een fascinatie voor schrijvers die de huidige tijdsgeest trachten te vatten. Damiaan is verhangen aan de klassiekers. Hij noemt theaterschrijvers als Ibsen en Tsjechov, bij wie ze met STAN telkens weer aanbelanden.

“Je probeert die teksten af te stoften zonder ze te actualiseren, want dat doen we louter door ze uit te spreken”, zegt Damiaan. “Het gaat om tijdloze, universele inzichten van schrijvers, die zo algemeen geldend zijn dat ze geen actualisering nodig hebben. Nee, een tekst naar het heden brengen doe je niet door gelin je haart te smeren, een jeans aant te trekken en een zonnebril op te zetten.”

“Ach, uiteindelijk gaat het steeds weer over het zoeken en vinden van

woorden en zinnen die je zelf nooit had kunnen verzinnen”, merkt Damiaan op. “Want je bent geen schrijver, geen grote geest. Maar als speler blijft het fantastisch zulke woorden in de mond te kunnen nemen, zelfs als je het er niet mee eens bent.”

Herneming

Hun 25-jarig bestaan zet het toneelspelersgezelschap in de vermet met de herneming *JDX - a public enemy*, een voorstelling uit 1993 die de rol van de media en de valkuilen van de democratie belicht. Met het vooruitzicht van de verkiezing is het theaterstuk des te meer verankerd in de actualiteit. Het brengt hen ook nog een keer uitsluitend met zijn vieren op het podium, wat uiteindelijk maar zelden gebeurt.

En wat de toekomst van TG STAN betreft: “Het is nooit gewonnen, het is ook nooit gewonnen geweest”, zegt Sara De Roo. “Bij elke volgende voorstelling wordt de noodzaak om weer met elkaar rond de tafel te zitten in twijfel getrokken. Tot nu toe is het antwoord altijd ja geweest. Maar het verhaal van STAN blijft een levensgeschiedenis. Hoe het gezelschap morgen zal uitzien, weten we niet.”

“Terwijl we al wel weten wat we in 2015 zullen spelen”, lacht Damiaan. Sara knikt. “Het is een verhaal vol contradicties, zoals het leven.”

RUBEN AERTS

• *JDX - a public enemy*, naar Hendrik Ibsen. Nog tot 22 maart in Monty Antwerpen. Vervolgens op verplaatsing.

